

PALUPERA VALLA EELARVESTRAATEEGIA AASTATEKS 2015 – 2018

SISSEJUHATUS

Lähtudes kohaliku omavalitsuse üksuse finantsjuhtimise seadusest tuleb kohalikel omavalitsustel koostada eelarvestrateegia.

Palupera valla eelarvestrateegia koostamise aluseks on Palupera valla arengukava 2012 - 2025, valla valdkondlikud arengukavad, riigi eelarvestrateegia 2014 -2018, Rahandusministeeriumi 2014. aasta majandusprognoos.

Eelarvestrateegias esitatakse majandusolukorra analüüs ning informatsioon põhitegevuse tulude ja kulude, investeerimistegevuse ning finantseerimise kohta. Seda uuendatakse igal aastal, täpsustades varasemas eelarvestrateegias kajastatud kolme eelseisva aasta prognoose ja lisades neljanda aasta prognoosid. Käesolev eelarvestrateegia on kassapõhine s.t. majandustehingud kavandatakse raha laekumise või väljamaksmisega samasse perioodi. Vastavalt finantsjuhtimise seadusele jagatakse eelarves ja ka eelarvestrateegias tehingud järgmisteks osadeks: tulud, kulud, investeerimistegevus, finantseerimistegevus, likviidsete varade muutus. Eelarvestrateegia on koostatud eurodes.

Palupera valla eelarvestrateegiaga püstitatakse järgmised eesmärgid:

- tagada stabiilne ja jätkusuutlik eelarvepoliitika, mis võimaldab ellu viia arengukavas toodud tegevusvaldkondade eesmärgid;
- jätkata tasakaalustatud eelarvestamist;
- hoida põhitegevuse tulem positiivsena, tagades nii jätkusuutlik investeerimistegevus ning laenuteenindamise kulude olemasolu;
- investeeringute tegemisel kasutada maksimaalselt Euroopa Liidu struktuurifondide võimalusi, leides seeläbi täiendavate finantsvahendite juurdetoomise võimalusi.

MAJANDUSLIK OLUKORD

Ülevaade Eesti majanduskeskkonnast

Käesolev ülevaade on koostatud Rahandusministeeriumi 2014. aasta kevadise majandusprognoosi alusel, mis on avaldatud 07.04.2014. Rahandusministeerium vähendas 2014.aasta majanduskasvu prognoosi kahele protsendile. Varem oodatust väiksema majanduskasvu põhjus on eelkõige Eesti lähiriikide kasvuväljavaadete halvenemine, mis on lükanud edasi varem oodatud ekspordi ning erasektori investeerimisaktiivsuse kasvu kiirenemise.

Kui selle aasta alguses toetab majanduskasvu peamiselt sisetarbimine, siis aasta teises pooles majanduskasv välisnõudluse taastumisel kiireneb ning seoses sellega suureneb eksportiva tööstuse ja teenindusharude panus majanduskasvu.

Järgmisel aastal prognoosib ministeerium majanduse mahu suurenemist 3,5 protsenti, kui koos majandusolukorra paranemisega investeerimisaktiivsus ja eratarbimisjulgus taas kasvama hakkavad. Samuti on alates 2015. aastast oodata ehitusturu kasvu kiirenemist seoses erasektori suureneva investeerimisaktiivsusega.

Majanduskasvu riskid on seotud peamiselt Ukraina sündmustega ning mille täpsemaid majanduslikke mõjusid on enne välispoliitilise olukorra stabiliseerumist veel keeruline hinnata.

Tagasihoidlikum nõudlus välisturgudel ning madalseis suure osakaaluga kaupade väljaveos tingis ekspordi prognoosi langetamise 2,4 protsendini. Jõudsamalt hakkab eksport suurenema järgmisest aastast ning siinsete ettevõtete kasvuvõimalusi hakkab avardama ka Soome majanduse järk-järguline kosumine. Prognoosiperioodil jääb impordi kasv ettevõtete suure investeerimisvajaduse tõttu ekspordist mõnevõrra kiiremaks.

Tarbijate kindlustunne on viimased paar aastat püsinud tõusutrendil, mistõttu võib eeldada, et stabiilse arengu jätkumisel ja töötuse taandumisel aeglustub eratarbimise kasvutempo sellel ja järgmisel aastal vaid marginaalselt, jäädes veidi alla 4 protsendi. Sellel aastal toetab tarbimise reaalkasvu langev inflatsioon ning järgmisel aastal tulumaksumäära langetamine.

Tarbijahindade tõus jääb selle aasta alguses madalale tasemele ning kiireneb pisut aasta lõpukuudel. Hinda mõjutab tänavu toiduhindade tõus aasta teises pooles ning eluasemekulude langus elektri ning kaugkütte ja gaasi odavnemise tõttu. Aasta kokkuvõttes jääb hinnatõusuks 1,4 protsenti ning 2015. aastal 2,7 protsenti.

Tööga hõivatud inimeste arvu kasv jätkub aastatel 2014–2015, kuid pöördub seejärel ilmselt väiksesse langusesse. Töötuse määr väheneb järgmisel aastal alla 8 protsendi ning soodsate majandusarengute puhul prognoosiperioodi lõpuks 6 protsendi lähedale. Keskmise palga kiire pea 8-protsendiline kasv üllatas 2013. aastal ning edaspidi jääb kasvutempo mõnevõrra madalamaks, 6–7 protsendi juurde. Keskmise reaalsalga kasv püsib aga madala inflatsiooni tõttu tänavu endiselt kõrge (4,8 protsenti) ja edaspidi jääb 3,5 protsendi lähedale.

Seoses majanduskeskkonna mõningase halvenemisega on vähendatud ka maksulaekumiste prognoosi, peamiselt sotsiaalmaksu ja kütuseaktsiisi laekumist. Seoses sellega kujuneb sellel aastal valitsussektori nominaalseks eelarvepuudujäägiks 0,7 protsenti SKPst, struktuurselt (positsioon ilma ühekordsete mõjudeta ning majandustsükli mõju arvestades) püsib eelarve tasakaalus. Nominaalset puudujääki on võimalik finantseerida riigi likviidsetest finantsvahenditest.

Riigirahanduse prognoos arvestab kehtivate seadustega, mis tähendab, et võimalikud lisameetmed (sh uus koalitsioonileping) lisatakse prognoosile riigi eelarvestrateegia (RES 2015 - 2018) koostamisel. RES-iga kinnitab valitsus järgmise nelja aasta eelarvepoliitilised põhimõtted, sealhulgas järgnevatel aastatel valitsussektori eelarvepositsiooni eesmärgid.

Sotsiaalmajanduslik olukord Palupera vallas

Valla eelarve tulubaasi suurus sõltub maksumaksjast. Maksumaksjaks on kodanik, kes on 1. jaanuari seisuga registreeritud Palupera valla rahvastikuregistris. 1. jaanuari 2014. aasta seisuga elas valla territooriumil rahvastikuregistri andmetel 1085 inimest.

PÕHITEGEVUSE TULUD

Omavalitsuse tulubaas

Kohaliku omavalitsuse eelarve kujunemist mõjutavad üldine majanduse olukord, riigieelarvest eraldatavate vahendite suurus, maksude laekumine, kohalikud poliitilised otsused ning rahvastikusündmused. Kohalike omavalitsuste tulubaas on viimastel aastatel olnud stabiilne. Ka järgnevatel aastatel ei ole ette näha keskvalitsuse meetmeid, mis muudaksid olulisel määral omavalitsuste tulubaasi. Seega on antud eelarvestrateegias säilitatud 2013–2014 aastate keskmine tulubaas prognoosiperioodi lõpuni.

Palupera valla eelarve põhitegevusetulu koosneb makstuludest, tuludest mis saadakse kaupade ja teenuste müügist, sihtotstarbelistest toetustest tegevuskuludeks, mittesihtotstarbelistest toetustest ja muudest tegevustuludest. Üle poole 2014. aasta eelarvetuludest moodustavad maksumaksud, järgnevad saadavad toetused jooksvateks kuludeks, kus suurimaks on riigi poolt eraldatav tasandus- ja toetusfondi eraldised. Tulud kaupade ja teenuste müügist sisaldavad lisaks muudele tuludele veel riigilõive ning haridusteenuste müüki teistele omavalitsustele. Muude tegevustulude osas on kajastatud vee erikasutustasud, saastetasud. Üle poole tuludest saadakse maksumustuludest, järgnevad mitmesugused toetused, muude tululiikide osakaal on oluliselt väiksem.

Põhitegevuse tulude kasvuks 2015. aastal on kavandatud 3%. Näitajat võivad suurendada ühekordsete sihtotstarbeliste toetuste saamine. Järgnevatel prognoosiaastatel on põhitegevuse tulude kasvuks arvestatud ka 3% .

Maksud

Maksukorralduse seaduse kohaselt jagunevad maksud riiklikeks maksudeks ja kohalikeks maksudeks.

Riiklikud maksud on füüsilise isiku tulumaks ja maamaks. Kohaliku maksuna on omavalitsus kehtestanud reklaamimaksu. Maksutulu moodustab valla eelarve põhitegevuse tuludest prognoosiperioodil üle 56%.

Füüsilise isiku tulumaks

Kõige suurema osakaaluga tululiik on füüsilise isiku tulumaks. Tulumaksu laekumist mõjutavad maksumaksjate arv ja keskmine töötasu ning riigi poolt eraldatava tulumaksu osa suurus. Tulenevalt tulumaksuseadusest laekub maksumaksja elukohajärgsele kohaliku omavalitsuse üksusele 2013. aastal 11,57%, alates 2014. aastast 11,6% residendist füüsilise isiku maksustatavast tulust. Varasematel aastatel oli 11,4%. Tulumaksu laekumise tõusuks on 2015. aastal planeeritud 3,0%, 2016. aastal 3,0%, 2017. aastal 3,0% ja 2018. aastal 3,0 % .

Tulumaksu laekumise planeerimise aluseks on eelnevate aastate tulumaksu laekumine, prognoositav elanike ja maksumaksjate arv Palupera vallas ning Rahandusministeeriumi 2014. aasta kevadises prognoosis toodud keskmise palga prognoos.

Maamaks

Maamaks on maa maksustamishinnast lähtuv omandimaks, mida maksab maa omanik või kasutaja lähtudes maakasutuseseadusest. Maksumäär kehtestab kohaliku omavalitsuse volikogu ning ta laekub 100% valla eelarvesse. Palupera vallas on maamaksumäär 2014. aastal: ärimaal, metsamaal, muul maal 2,3 % ning haritaval maal ja looduslikul rohumaal 1,5 % maa maksustamise hinnast.

Koduomanike maksukoormuse vähendamiseks kaotati alates 2013. aastast maamaks kodu alusel maale tiheasustusega piirkonnas kuni 0,15 ha ulatuses. Maamaksu laekumisest saamata jäänud tulu kaetakse alates 2014. aastast osaliselt füüsilise isiku tulumaksu laekumise määra 0,17% -lise tõusuga. Prognoosiperioodil on maamaksu laekumine planeeritud 40 000 eurot.

Kaupade ja teenuste müük

Kaupade ja teenuste müügis kajastatakse kogu Palupera Vallavalitsuse ja tema hallatavate asutuste poolt teenitud tulu nii kaupade müügist kui ka mitmesuguste teenuste osutamisest. Antud tuluartikli alla kuuluvad ka riigilõivud. Põhiosa tuludest laekuvad haridusasutuste

majandustegevusest ning vallavara üüri- ja rendituludelt. Haridusalase tegevuse tuludest on suurim teistelt omavalitsustelt laekuvad summad haridusasutuste tegevuskulude katmisel.

Toetused

Enamus toetusi laekub riigieelarvest. Toetused on jaotatud toetusfondi, tasandusfondi ja muudeks jooksvateks toetusteks. Toetusfond sisaldab riigieelarves tasandusfondi reall konkreetsete ülesannete täitmiseks eraldatavaid vahendeid. Toetusfondist eraldatakse toimetulekutoetus, puuetega laste hooldajatoetus, sotsiaalteenuste korraldamise toetus, hariduskulude toetus ning sündide ja surmade registreerimise toetus. Nimetatud vahendite jaotusmehhanismi kehtestab Vabariigi Valitsus. Antud eelarvestrateegias on arvestatud, et sotsiaal- ja haridusvaldkonna kulude katteks eraldatavad vahendite maht jäetud 2014. aasta tasemele.

Tasandusfondist eraldatakse vahendeid omavalitsustele, kelle arvestuslikud kulud jäävad alla arvestuslikele tuludele. Tasandusfondi eraldis sõltub elanike arvust, kohaliku omavalitsuse arvestuslikust keskmisest tegevuskulust, tulumaksu laekumisest, arvestuslikust maamaksust. Tasandusfondi koefitsient määratakse igal aastal Vabariigi Valitsuse määrusega. Muude toetuste all kajastatakse sihtotstarbelisi toetusi riigilt ja riigiasutustelt, valitsussektori avalik-õiguslikelt juriidilistelt isikutelt ja sihtasutustelt ning muudelt isikutelt. Need toetused on üldjuhul sihtotstarbelised ja nendega kaasnevad lepingulised kohustused teatud kulutuste tegemiseks.

Muud tulud

Palupera valla eelarves kuuluvad muude tulude alla vee erikasutustasu. Keskkonnatasude seaduse kohaselt laekub vee erikasutustasu 50% riigieelarvesse ja 50% vee erikasutusõiguse asukoha kohaliku omavalitsuse eelarvesse, kui vett võetakse erikasutuse korras siseveekogust või põhjaveekihi. Eelarvestrateegia perioodil ei ole ette näha olulisi muudatusi tasumäärades. Muude tegevustulude kasvuks aastatel 2015 on arvestatud 5,0% .

PÕHITEGEVUSE KULUD

Põhitegevuse kulude planeerimise eesmärgiks on eelarve tasakaalu tagamine ja finantsdistsipliini meetmete rakendamine.

Põhitegevuse kulud jaotuvad tegevuskulude katteks valla poolt antavateks toetusteks ja muudeks valla tegevuskuludeks. Eelarvestrateegia perioodi jooksul planeeritakse mõõdukat tegevuskulude kasvu.

Põhitegevuse kulude planeerimisel on oluline, et eelarvepoliitilised otsused jälgiks arengukavas planeeritud ning käsitleksid kõiki rahastamisallikaid. Uute tegevuste alustamine, tegevuste mahtude suurendamine eeldab seniste tegevuste rahastamise ülevaatamist ning vajadusel valdkondade siseselt prioriteetide ümberseadmist. Uute prioriteetide rahastamine eeldab vajadusel seniste teenuste ja toetuste mahu vähendamist või lõpetamist.

Strateegia koostamisel on arvestatud, et kõik hallatavad asutused jätkavad oma tegevust ning koosseisudes olulisi muudatusi ei toimu. Põhitegevuse kulude kasvuks on 2014. aastal arvestatud 3%. Järgnevateks aastateks kulude kasvu prognoos on 3% lähedane. Jätkuvalt on surve palgatõusule, kuid selle realiseerimine sõltub olemasolevate tegevuste korrigeerimisest. Valla eelarvest finantseeritava tööjõukulude kasvuks on aastatel 2014-2017 arvestatud 2%.

PÕHITEGEVUSE TULEM

Põhitegevuse tulem võrdub põhitegevuse tulude ja põhitegevuse kulude vahega. Omavalitsusel tuleb tegevustulem hoida positiivne, et tagada laenude tagasimakse ja teenindamise kulud ning investeerimisvõime uutele arendusprojektidele.

INVESTEERIMISTEGEVUS

Investeerimistegevuse eelarve koosneb investeerimistegevuse tuludest ja kuludest. Tuludeks on põhivara müük, saadavad toetused põhivara soetamiseks, finantstulud. Investeerimistegevuse eelarve kuludeks on põhivara soetus, põhivara soetuseks antav sihtfinantseerimine ja finantskulud. Investeerimistegevuse eelarve on negatiivne, see tähendab, et investeerimistegevused kulud ületavad investeerimiseks saadavaid tulusid.

Põhivarade müügituluks on strateegiaperioodiks planeeritud vallale kuuluvate kinnistute müük.

Investeeringute tegemise võimalus sõltub valla omafinantseerimise võimekusest.

FINANTSEERIMISTEGEVUS

Finantseerimistegevus peab võimaldama omavalitsuse investeerimistegevuse ja arendamistegevuse häireteta rahastamise, hoidma võlakkoormust lubatud määras ja tagama samaaegselt olemasolevate maksekohustuste täitmise. Eelarvestrateegia koostamise ajal ei ole Palupera Vallavalitsusel laenu.

Finantstulud on eelarveaastal laekuvad pangaintressid kontojääkidelt pangas.

Netovõlakkoormus on võlakohustuste ja likviidsete varade kogusumma vahe aruandeaasta lõpu seisuga. Kohaliku omavalitsuse üksuse finantsjuhtimise seadus sätestab, et netovõlakkoormus võib aruandeaasta lõpul ulatuda lõppenud aruandeaasta kuuekordse põhitegevuse kulude vaheni, kuid ei tohi ületada sama aruandeaasta põhitegevuse tulude kogusummat. Kui kuuekordne põhitegevuse tulude ja –kulude vahe on väiksem kui 60% vastava aruandeaasta põhitegevuse tuludest, võib netovõlakkoormus ulatuda kuni 60% vastava aruandeaasta põhitegevuse tuludest. Tulenevalt eeltoodust võib Palupera valla netovõlakkoormus ulatuda 60% põhitegevuse tuludest.

LIKVIIDSETE VARADE EELARVEOSA

Kohaliku omavalitsuse üksuse finantsjuhtimise seaduse alusel kuuluvad likviidsete varade muutuse koosseisu raha ja pangakonto saldode muutus, rahaturu- ja intressifondide aktsiate või osakute ning võlakirjade saldo muutus. Likviidsete varade saldo suurenemine ja vähenemine kajastatakse likviidsete varade muutuse eelarveosas vastavalt pluss- või miinusmärgiga.

Strateegiaperioodil on kavandatud likviidsete varade pidev vähenemine ning nende arvelt kaetakse investeerimisprojektid.

**EELARVESTRAATEEGIA KOONDTABEL RIIGILE
ESITATAVAL VORMIL**

PALUPERA VALLA EELARVESTRAATEEGIA

Tegevus	2013 täitmine	2014 eeldatav täitmine	2015 eelarve	2016 eelarve	2017 eelarve	2018 eelarve
Põhitegevuse tulud kokku	968 480	958 208	1 001 867	1 030 520	1 058 760	1 078 676
Maksutulud	501 864	538 500	553 455	568 860	584 725	601 066
sh tulumaks	464 029	498 500	513 455	528 860	544 725	561 066
sh maamaks	37 835	40 000	40 000	40 000	40 000	40 000
sh muud maksutulud	0	0				
Tulud kaupade ja teenuste müügist	20 636	35 800	36 900	36 900	36 900	36 900
Saadavad toetused tegevuskuludeks	377 108	377 258	404 512	417 460	429 435	432 610
sh tasandusfond (lg 1)	120 851	184 814	186 662	188 530	190 415	192 300
sh toetusfond (lg 2)	183 067	106 784	107 850	108 930	119 020	120 310
sh muud saadud toetused tegevuskuludeks	73 190	85 660	110 000	120 000	120 000	120 000
Muud tegevustulud	68 872	6 650	7 000	7 300	7 700	8 100
Põhitegevuse kulud kokku	849 848	956 470	915 310	938 715	962 860	987 530
Antavad toetused tegevuskuludeks	103 062	13 439				
Muud tegevuskulud	746 786	943 031	915 310	938 715	962 860	987 530
sh personalikulud	356 388	391 098	399 000	407 000	415 140	423 400
sh majandamiskulud	390 363	500 563	515 600	531 000	547 000	563 400
sh alates 2012 sõlmitud katkestamatud kasutusrendimaksud						
sh muud kulud	35	51 370	710	715	720	730
Põhitegevuse tulem	118 632	1 738	86 557	91 805	95 900	91 146
Investeeringustegevus kokku	-120 168	-51 738	-39 990	-40 990	-11 990	-25 990
Põhivara müük (+)	4 025	2 506	5 000	4 000	3 000	4 000
Põhivara soetus (-)	-124 216	-182 049	-345 000	-545 000	-815 000	-830 000
sh projektide omaosalus		0	-45 000	-45 000	-15 000	-30 000
Põhivara soetuseks saadav sihtfinantseerimine (+)	0	127 805	300 000	500 000	800 000	800 000
Põhivara soetuseks antav sihtfinantseerimine (-)	0	0				
Osaluste ning muude aktsiate ja osade müük (+)	0	0				
Osaluste ning muude aktsiate ja osade soetus (-)	0	0				
Tagasilaekuvad laenud (+)	0	0				
Antavad laenud (-)	0	0				
Finantstulud (+)	23	0	10	10	10	10
Finantskulud (-)	0	0				
Eelarve tulem	-1 536	-50 000	46 567	50 815	83 910	65 156
Finantseerimistegevus	0	0	100 000	-20 000	-20 000	-20 000
Kohustuste võtmine (+)	0	0	100 000			
Kohustuste tasumine (-)	0	0		-20 000	-20 000	-20 000
Likviidsete varade muutus (+ suurenemine, - vähenemine)	0	-50 000	146 567	30 815	63 910	45 156

Nõuete ja kohustuste saldode muutus (tekkepõhise e/a korral) (+ suurenemine /- vähenemine)	1 536	0				
Likviidsete varade suunamata jääk aasta lõpuks	85 650	35 650	182 217	213 032	276 942	322 098
Võlakohustused kokku aasta lõpu seisuga	0	0	100 000	80 000	60 000	40 000
sh kohustused, mis ei kajastu finantseerimistegevuses						
sh kohustused, mille võrra võib ületada netovõlakoormuse piirmäära	0	0				
Netovõlakoormus (eurodes)	0	0	0	0	0	0
Netovõlakoormus (%)	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%
Netovõlakoormuse ülemmäär (eurodes)	711 792	574 925	601 120	618 312	635 256	647 206
Netovõlakoormuse ülemmäär (%)	73,5%	60,0%	60,0%	60,0%	60,0%	60,0%
Vaba netovõlakoormus (eurodes)					635 256	647 206
Põhitegevuse tulude muutus	-	-1%	5%	3%	3%	2%
Põhitegevuse kulude muutus	-	13%	-4%	3%	3%	3%
Omafinantseerimise võimekuse näitaja	1,14	1,00	1,09	1,10	1,10	1,09
Netovõlakoormus ilma kohustusteta, mille võrra võib ületada netovõlakoormuse piirmäära		-3,72%	-8,21%	-12,91%	-20,49%	-26,15%
Investeeringuprojektid* (alati "+" märgiga)		2014 eeldatav täitmine	2015 eelarve	2016 eelarve	2017 eelarve	2018 eelarve
projekt 1 (märkida nimi)		0	345 000	545 000	815 000	830 000
sh toetuse arvelt			300 000	500 000	800 000	800 000
sh muude vahendite arvelt (omaosalus)			45 000	45 000	15 000	30 000
KÕIK KOKKU		0	345 000	545 000	815 000	830 000
sh toetuse arvelt		0	300 000	500 000	800 000	800 000
sh muude vahendite arvelt (omaosalus)		0	45 000	45 000	15 000	30 000

KOKKUVÕTE

Käesolev eelarvestrateegia on koostatud lähtudes kehtivatest õigusaktidest, arvestades neis sätestatud muudatuste mõju järgnevatiks aastateks. Kahjuks on eelarvestrateegia täpne prognoosimine raskendatud, kuna omavalitsused ei tea riigipoolseid lähitulevikku puudutavaid otsuseid.

Käesolev dokument on koostatud eeldustel, et Eesti majandus taastub ning tööhõive ja keskmine palk kasvavad, et Palupera valla elanikkond püsib ka järgnevatel aastatel suhteliselt stabiilsena ja et maksumaksjate arv kasvab. Suuremad investeeringud on eeloleval perioodil teostatavad eelkõige laenu- ja Euroopa Liidu struktuurivahendeid kaasates.